

Коршун Едуард Сергійович

аспірант

Полтавського університету економіки і торгівлі

Korshun Eduard

Postgraduate of the

Poltava University of Economics and Trade

**ІННОВАЦІЇ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ
INNOVATION AS THE MAIN FACTOR IN INCREASE IN THE
COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY**

***Анотація.** Конкурентоспроможність національних економік на міжнародній арені являє собою одне з найактуальніших питань серед сучасних теорій розвитку економічних систем. Глобалізація світової економіки та відкритість національних економік загострює конкуренцію, зумовлюючи нестійкість конкурентних переваг суб'єктів міжнародних економічних відносин.*

Це вимагає пошуку механізмів утримання та розвитку конкурентоспроможності, побудованих на постійному вдосконаленні, розвитку можливостей та гнучкій адаптації до змін світової кон'юнктури і динамічного конкурентного середовища.

В сучасному світі інновації виступають основним фактором досягнення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності, оскільки вони створюють високу продуктивність факторів виробництва, конкурентні переваги в перспективних сферах та сильні позиції національних фірм на світовому ринку. Про це свідчить і досвід країн світу,

які займають лідируючі позиції в рейтингах за рівнем конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: інноваційна економіка, глобальні індекси, конкурентоспроможність країни, інноваційний розвиток, інновації, інноваційна діяльність.

Summary. *The competitiveness of national economies in the international arena is one of the most pressing issues among modern theories of the development of economic systems. The globalization of the world economy and the openness of national economies intensify competition, leading to the instability of the competitive advantages of the subjects of international economic relations.*

This requires finding mechanisms for maintaining and developing competitiveness, built on continuous improvement, development of capabilities and flexible adaptation to changes in the global situation and dynamic competitive environment.

In the modern world, innovations are the main factor in achieving a high level of international competitiveness, as they create high productivity of production factors, competitive advantages in promising areas and strong positions of national firms in the world market. This is evidenced by the experience of the countries of the world, which occupy leading positions in the rankings by the level of competitiveness of the national economy.

Key words: *innovative economy, global indices, country's competitiveness, innovative development, innovations, innovative activity.*

В умовах системної глобалізації та зростання ролі стратегічної компоненти інноваційної конкурентоспроможності виникає необхідність усвідомлення структури національного інноваційного потенціалу країн у контексті співвідношення з елементами та підсистемами НІС. Беручи до

уваги обґрунтовану М. Портером [8, с. 50–51] і Я. Фагербергом [10, с. 31–32] змістовну єдність НІС та національного інноваційного потенціалу як джерела генерування конкурентних переваг в умовах глобалізації; склад системних факторів інноваційної конкурентоспроможності [9, с. 31–32]; виявлені за допомогою регресійного аналізу сучасні тенденції інноваційно-глобалізаційної динаміки в контексті їх впливу на конкурентоспроможність, автором запропоновано маркетингову модель національного інноваційного потенціалу країни в глобальному середовищі (рис. 1).

Рис. 1. Маркетингова модель національного інноваційного конкурентного потенціалу країни в глобальному середовищі

Сучасна економіка – це, поза сумнівом, інноваційна економіка, в якій знання дозволяють генерувати безперервний потік нововведень, що відповідає мінливим динамічним потребам, а досить часто й формує і потреби. Знання лише тоді має значення в економічному сенсі, коли воно реалізується у формі інновацій. Діяльність із виробництва, поширення й використання знань у сучасній економіці відіграє як ніколи важливу роль,

визначає її істотні риси і темпи розвитку. Між наукою й технологією виникає нова взаємодія: все більше секторів економіки стають наукомісткими, зростає частка інвестицій у знання, освіту, нематеріальні активи. Мова йде, передусім, про ключову роль людського капіталу, який за певних інституційних умов перетворюється на найважливіший чинник розвитку економічної системи, заснованої на знаннях [1].

Інновації являють собою матеріалізовані наукові та технічні ідеї, які отримали визнання ринку споживачів. Інноваційна діяльність – це не замкнена, обмежена лабораторіями університетів і наукових центрів корпорацій система виробництва нового знання, нових технологій, товарів і послуг, а органічний елемент економічних процесів, що відбуваються в межах національних держав, у галузях господарства, у великих корпораціях і дрібних компаніях. Процес створення знань і винаходів є частиною інноваційної системи, в якій фундаментальні дослідження, технічний і економічний прогрес взаємопов'язані і взаємозалежні. Шлях від ідеї, фундаментального відкриття до місця нового продукту на ринку вимагає сприятливого інституційного оточення, в тому числі уваги держави і сильного підприємницького духу у всьому суспільстві. У сучасних умовах, коли знання стають економічним ресурсом, коли інформаційні технології повністю змінили світове господарство, саме такий підхід до аналізу інноваційної діяльності стає принципово важливим [2].

Сучасні тенденції розвитку інноваційної політики зазнають значних трансформацій, пов'язаних не тільки із глобальною фінансово-економічною кризою, а й з наслідками науково-технологічної та промислової революції, появою новітніх технологій, диджиталізацією суспільства та глобалізаційними процесами. Все це спричинює необхідність формування нової парадигми інноваційного розвитку національної економіки, яка б враховувала новий формат наукових досліджень щодо актуальних викликів навколишнього середовища,

можливостей розвитку країн та необхідності підвищення їх конкурентоспроможності, адаптованих до сьогодення [3].

Наразі існує декілька глобальних індексів інноваційного розвитку, які на основі комплексних даних формують оцінку щодо кожної з країн відповідно до її рівня розвитку. Такі індекси допомагають краще оцінити поточну ситуацію, виявити сильні та слабкі сторони, визначити вектор подальших дій для посилення своїх позицій на світовій арені:

- Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index, GCI) є одним з ключових в розрізі даної роботи, оскільки він поєднує в собі та описує два досліджуваних фактори: конкурентоспроможність та інновації. Звіт по даному індексу випускається щорічно Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ), а до аналізу включені більше 130 країн світу.

- Глобальний інноваційний індекс (Global Innovation Index, GII) розроблюється Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (WIPO) разом з Європейським інститутом управління бізнесом (INSEAD) та іншими партнерами, і так само як і GCI, щороку оцінює близько 130 країн світу.

- Готовність до виробництва майбутнього (Readiness for Future of Production, FoP) ще один важливий інструмент для аналізу від Всесвітнього економічного форуму, що оцінює 100 країн світу.

Проаналізувавши методологію кожного з наведених індексів, можна зробити висновок, що для успішної інноваційної діяльності необхідною є наявність сприятливих умов: макроекономічної стабільності, інституційного середовища, освіченої робочої сили, інноваційної інфраструктури. Маючи таку базу, інноваційна діяльність буде більш стрімко розвиватись, результатом чого врешті-решт є підвищення конкурентоспроможності країни. Оскільки усі описані індекси мають

спільні та відмінні риси, можна класифікувати їх за декількома параметрами, які наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація індексів інноваційної діяльності

За рівнем оцінювання	Макрорівень	Мікрорівень
	GCI (піллари 11, 12), GII, WIPI, FoP	EIS
За масштабами оцінювання	Глобальні	Регіональні
	GCI (піллари 11, 12), GII, WIPI, FoP	EIS
За критеріями оцінки	Ті, що необхідні для розвитку економіки та інновацій	Ті, що є результатом інноваційної діяльності
	GCI (піллари 11, 12), FoP	WIPI
	GII	

Джерело: [4]

Аналіз даних індексів є вкрай важливим для виявлення можливостей на шляху до підвищення рівня конкурентоспроможності країни. Такі звіти виявляють ключову роль технологій та інновацій в сьогodнішній економіці і в той самий час наголошують на необхідності формування якісних рамкових умов. Хоча для урядів країн це важливий інструмент у формуванні політики, не варто забувати, що результати даних рейтингів завжди формуються відносно інших країн, тобто при аналізі показників однієї країни ліпше аналізувати її результати в динаміці, а не порівнюючи з іншими державами.

Таблиця 2

Місце аналізованих країн у міжнародних рейтингах 2018-2022 рр.

Країна	Рік	Global Competitiveness Index	Global Innovation Index	Doing Business
США	2018	1	6	6
	2020	1	2	6
	2022	4	2	н/д
Німеччина	2018	3	9	20

	2020	18	8	22
	2022	19	8	н/д
Японія	2018	5	13	34
	2020	27	13	29
	2022	24	13	н/д
Китай	2018	28	17	78
	2020	16	35	31
	2022	17	35	н/д
Польща	2018	37	39	27
	2020	32	38	40
	2022	50	38	н/д
Україна	2018	83	43	76
	2020	58	45	64
	2022	н/д	75	н/д
Нігерія	2018	115	118	146
	2020	125	117	132
	2022	114	113	н/д

Джерело: складено автором на основі [5; 6; 7]

Як видно з табл. 2, країни із високим ступенем інноваційної активності є більш конкурентоспроможними, зокрема серед всіх можемо виділити наступні: США, Німеччина, Нідерланди, Японія, Південна Корея, Франція та Китай характеризуються високим рівнем впровадження інновацій та демонструють високий ступінь технологічної готовності й розвитку бізнесу, багатий ресурсний потенціал, висококваліфіковану робочу силу. Країни із середнім рівнем інноваційної активності мають певний потенціал до зростання, але через недостатнє забезпечення сучасними технологіями та фінансуванням, відчуваючи потребу у кваліфікованих кадрах не можуть стабільно підвищувати інноваційну складову. Водночас країни із низьким рівнем інноваційної активності – це переважно країни із нестабільною економічною ситуацією та низьким рівнем життя.

Література

1. Соколова Л., Іванова В., Верясова Г. Сучасна інноваційна економіка: від піраміди Маслоу до глобальної конкурентоспроможної країни. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26.
2. Захарченко В.І. Інновації та економічне зростання в сучасній економіці. Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти: монографія Вип. 1 / за ред. д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон : Грінь Д.С., 2016. 854 с. С. 12-28. URL: https://economics.opu.ua/files/scientific-base/monogr/maslennikov_mon.pdf (дата звернення: 25.05.2023)
3. Педченко Н., Стрілець В., Франко Л. Макроконкурентна парадигма інноваційного розвитку національної економіки. *Наукові перспективи*. 2022. № 1(19). С. 351-360.
4. Кравченко В.Р. Вплив інноваційної складової на рівень конкурентоспроможності. Кваліфікаційна робота бакалавра. Національний університет «Києво-Могилянська академія». Київ, 2020. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/45316e97-d6c1-4118-ac22-55c2eb582d58/content> (дата звернення: 25.05.2023)
5. Doing Business. The World Bank Group. URL: <https://archive.doingbusiness.org/ru/rankings> (дата звернення: 25.05.2023)
6. The Global Competitiveness Index. URL: <https://www.weforum.org/agenda/> (дата звернення: 25.05.2023)
7. The Global Innovation Index. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/ (дата звернення: 25.05.2023)
8. Stern S. The Determinants of National Innovative Capacity / S. Stern, M. Porter, J. Furman. NBER Working Paper 7876. The National Bureau of Economic Research, 2000. P. 1–56.

9. Тараненко І. В. Системний характер формування інноваційної конкурентоспроможності в контексті глобалізаційних процесів // Вісник Донецького національного університету. 2010. № 2. Т. 2. С. 422–430. (Серія В: Економіка і право)
10. Fagerberg J. National Innovation Systems, Capabilities and Economic Development / J. Fagerberg, M. Srholec // TIK Working Paper on Innovation Studies 20071024. Centre of Technology; Innovation and Culture; University of Oslo. Oslo : University of Oslo, 2007. 47 p.